Практична реалізація цієї концепції вимагає суттєвого посилення трудового та технологічного базисів у загальноосвітніх предметах.

Дослідження дидактичних основ політехнічної освіти базувалися на методологічних положеннях про всебічний розвиток особистості, формування рухливості працівників сучасного виробництва; на дидактичних ідеях Н. К. Крупської, С. Т. Шацького, А. Г. Калашнікова, М. М. Скаткіна про зміст, методи і форми організації політехнічної освіти, які створювали свої наукові школи і розвинули ці ідеї до рівня теорій і практичних методик.

Таким чином, на основі аналізу опрацьованої літератури можна виділити такі положення дидактичної концепції політехнічної освіти:

1) поєднання навчання з продуктивною працею;
2) генезис змісту політехнічної освіти під впливом науково-технічного прогресу;
3) функціональна природа політехнічних знань, умінь, розвитку особистості;
4) взаємозв'язок методів навчання, форм організації політехнічної освіти та розвитку особистості школярів;
5) цілісність системи політехнічної освіти.

Отже, політехнічна освіта є невід'ємною складовою і необхідним елементом формування сутності людини сучасної епохи.

Список використаної літератури

1. *Атутов П. Р.* Концепция политехнического образования в современных условиях / П. Р. Атутов [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.orenipk.ru/Text/t38_247.htm.

2. Ідея політехнізму в шкільній освіті України [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://politehnizm.ho.ua/histori.html.

3. *Максимюк С. П.* Педагогіка / С. П. Максимюк [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12590605/pedagogika/harakteristika_navchalnih_planiv_program_pidruchnikiv_natsionalnoyi_shkoli.

4. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапура. – К. : Наукова думка, 2000. – 680 с.

Тетяна Заливча

ПОЛІТЕХНІЧНА ОСВІТА В ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПЕДАГОГА

У новітню епоху суспільного розвитку технологічні знання, уміння та навички є одними із найважливіших цінностей людства, адже вони стали головним фактором економічних перетворень у суспільстві. Українська нація інтегруючись до світової спільноти висуває перед собою нову парадигму у підготовці молодого покоління. Зокрема, одним із актуальних завдань освітянської роботи на сьогодні, є вдосконалення технологічної освіти молоді, що передбачає теоретичне та практичне оволодіння учнями загальних наукових основ та технологіями сучасного виробництва. Дані вміння забезпечать освоєння здатності до зміни праці, що є провідною властивістю професійної мобільності майбутньої особистості. Підготовкою такої людини має займатися професійно компетентний педагог.

Реалізація змісту політехнічної освіти у професійному становленні педагога здатна допомогти ефективно освоїти свої життєві та соціальні ролі. Така освіта допомагає набути вміння бути гнучким, мобільним, конкурентоспроможним, уміти інтегруватися у суспільство, презентувати себе на ринку праці. Передумовою до цього є критичне мислення, використання знань як інструменту для розв'язання життєвих проблем, здатність генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність, володіння комунікативною культурою, цілеспрямоване використання свого потенціалу як для професійної та особистісної самореалізації планів, так і в

інтересах нашої держави. Тому політехнічна освіта є важливим етапом становлення всебічно компетентної особистості педагога.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про великий інтерес освітян до проблеми політехнічної освіти та політехнічної підготовки у закладах освіти. Зокрема, ідея політехнізму обґрунтовується у працях таких науковців, як П. Блонський, В. Затонский, А. Калашников, Н. Крупська, А. Луначарський, М. Пістрак, Г. Руденко, М. Скрипник, С. Чавдаров. Такі видатні вчені як В. Бакатанова, В. Буринський, Є. Громов, М. Корець, В. Лола, С. Мазуренко, В. Сидоренко, В. Юрженко розкривали проблеми підготовки інженерів-педагогів та вчителів трудового навчання, питання трудової підготовки учнів у загальноосвітніх школах наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. Питання політехнічної підготовки фахівців у другій половині ХХ століття досліджували П. Атутов, Н. Буринська, Ю. Васильєв, А. Вихрущ, П. Генкель, Й. Гушулей, С. П. Дем'янчук, Т. Десятов, Д. Епштейн, І. Звєрєв, В. Ледньов, В. Мадзігон, В. Нечипорук, М. С. Ніколаєв та інші.

Система сучасної політехнічної підготовки має відповідати завданням технізації, технологізації та гуманізації освіти і передбачає вдосконалення педагогами уміння користуватися комп'ютером та інформаційними мережами, використовувати на заняттях новітні технології (мультимедійну дошку, проектор, презентації), складати виробничий та економічний проекти з урахуванням економічних вимог, аналізувати виробництво. У загальному, це стимулює потребу у постійному вдосконаленні науково-технічного світогляду, професійних знань та умінь, загальної культури особистості.

Високоякісна політехнічна освіта та підготовка працівників дозволить не лише займатися творчою та пошуковою діяльністю, а й в силу необхідності, без особливих труднощів, переключатися з одного виду роботи на інший, бути справжнім організатором виробництва. Підвищення ролі фундаментальних знань пояснюється тим, що наукові дані, реалізовані в техніці та технології, є однією з важливих складових виробничих сил суспільства.

Політехнічна підготовка вчителя забезпечує можливість реалізації ним принципу політехнізму у загальноосвітніх закладах, як при викладанні навчальних предметів так і в організації праці.

Н. О. Терентьєва зазначає, що політехнічна підготовка у педагогічному ВНЗ передбачає діяльність студентів за такими напрямами:

— оволодіння теорією політехнічної освіти та розуміння важливості й необхідності її реалізації у загальноосвітніх закладах;

— знайомство з сучасними формами виробництва, провідними тенденціями та особливостями науково-технічного і соціального прогресу;

— оволодіння політехнічними знаннями та уміннями; формування політехнічно значущих якостей особистості;

— оволодіння методикою політехнічної освіти та вмінням систематично підвищувати свою кваліфікацію [3, с. 51].

Таким чином, політехнічна підготовка майбутнього вчителя має чітко виражену професійну спрямованість, яка обумовлює характер викладання загальнотехнічних та прикладних дисциплін у ВНЗ педагогічного профілю. Зауважимо, що актуальним у політехнічній підготовці майбутніх вчителів є зв'язок студентства з виробництвом, що стає можливим завдяки виробничим та педагогічним практикам.

Педагогічна практика студентів, спрямована на пізнання закономірностей та принципів професійної діяльності, оволодіння засобами її реалізації, являє собою організацію навчально-практичної і самостійної діяльності студентів. Студенти мають можливість набути професійно-педагогічні, методичні та політехнічні уміння під час самостійної роботи, відвідування, підготовки і проведення навчальних занять та позакласних заходів, вивчення досвіду роботи педагогів, виконання дослідницьких завдань тощо. Під час практики студенти мають змогу відбирати політехнічний матеріал, аналізувати політехнічні можливості різних організаційних форм навчання, виявити політехнічні функції методів навчання та реалізувати їх у власній практичній діяльності [3].

Одним із шляхів удосконалення політехнічної підготовки майбутнього вчителя є також інтенсифікація процесу навчання через реалізацію міжпредметних зв'язків. Застосування останніх у процесі навчання є провідним принципом підготовки працівника будь-якого профілю, а для педагогічної діяльності воно набуває значення професійної вимоги. Варто підкреслити, що відсутність високого результату в політехнічній освіті пояснюється також і невиконанням міжпредметними зв'язками своєї політехнічної ролі. Об'єктивна необхідність міжпредметних зв'язків обумовлена предметною структурою навчальних планів, їх змістом, шляхами й засобами реалізації в навчальному процесі. Міжпредметні зв'язки відіграють важливу роль у процесі формування цілісної наукової картини світу в уявленні молоді, її вихованні та розвитку.

Велике значення для становлення професійності майбутнього педагога мають екскурсії: студенти безпосередньо бачать процес праці, її результати, отримують уявлення про особливості професійної діяльності, мають змогу пов'язати теоретичний матеріал з практикою та життям.

У процесі дослідження проблеми політехнічної освіти студентів А. Н. Сергєєв підкреслює значення оволодіння системою технологічних понять для становлення майбутнього педагога. Науковець розглядає вдосконалення процесу формування понять як зміну змісту, форм, методів та основних підходів до формування професійної компетентності, творчої структури педагогічної діяльності. Щоб відобразити цей процес у зв'язку з формуванням компетенцій майбутнього педагога, а також для визначення поетапності роботи, її загальної орієнтації ним була розроблена система загальнотехнологічних знань студентів, в якій науковець виділив такі елементи:

— знання фундаментальних ідей, законів та закономірностей розвитку технологічних явищ та процесів;

— засвоєння провідних технологічних теорій, основних категорій та понять;

— уявлення про фундаментальні технологічні факти і прикладні технології [2, с. 31].

Важливою умовою формування гармонійної особистості в усі часи виступав правильний вибір професії. Від цього надзвичайно залежить ставлення людини до праці, її трудова та творча активність. Політехнічна освіта, орієнтуючи учнів у основних галузях сучасного виробництва, забезпечує їм більш широку основу для вибору професій у сфері новітньої техніки. У Законі України "Про освіту" та ряді державних документів наголошується на тому, що одним із головних завдань загальноосвітньої школи є забезпечення професійного самовизначення учнів.

Профорієнтаційна робота є різноманітною як за змістом так і за формою, що залежить від вікової категорії учнів. Зокрема, у 5-9 класах можна виокремити два етапи. Так, у 5-7 класах передбачається: формування ціннісних орієнтацій, мотивації самопізнання, установки на власну активність у професійному самовизначенні та оволодінні професійною діяльністю; систематичне ознайомлення з найбільш поширеними професіями; формування умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення власної професійної спрямованості, консультування відносно вибору профілю подальшої освіти та трудової діяльності (навчальних закладів, факультативів, спеціальних предметів, гуртків, секцій); створення умов для проби сил та розвитку здібностей у різних видах трудової діяльності; формування загальнотрудових і загальновиробничих умінь.

На етапі 8-9 класів передбачається: вивчення наукових основ вибору професії (класифікаційних ознак професій, їх вимог до людини та спорідненість з психологічними ознаками, основних професійно-важливих якостей, правил вибору професії); оволодіння методиками самопізнання, самооцінки, розвитку індивідуальних професійно важливих якостей; формування уміння зіставляти вимоги професій з власними можливостями та кон'юнктурою ринку праці; створення умов для професійної проби в різних видах професійної діяльності; консультування відносно вибору професій та навчального закладу, формування психологічної готовності до стану професійно незайнятого і в майбутньому до зміни професії.

У 5-7 класах поширеним методом є розповідь, пояснення з використанням різноманітної наочності: демонстрування діа-, відео- і кінофільмів; готових об'єктів праці й

різних промислових виробів, інструментів, обладнання тощо. Ознайомлення з тією чи іншою професією, пов'язаною з темою окремого заняття або цілого розділу програми, можна здійснювати під час вивчення нового матеріалу, його закріплення, на вступному інструктажі до лабораторної чи практичної роботи в процесі самостійної діяльності учнів або за заключному інструктажі. Найпоширенішими методами у 8-9 класах є бесіда з профорієнтації, повідомлення про професії, написання професіографічних рефератів, проведення професіографічних досліджень учнями [4].

Метою політехнічної освіти є ознайомлення учнів з основами виробництва. До теоретичного базису політехнічної освіти ми можемо віднести такі елементи: 1) знання наукових основ найважливіших процесів провідних галузей виробництва та основ матеріалознавства; 2) знайомство з будовою, принципами дії і правила експлуатації найпоширеніших засобів виробництва; 3) початкові екологічні, економічні, управлінські та професіографічні знання [1].

Практичну частину політехнічної освіти складають такі вміння: обчислювально-вимірювальні, інструментальні (мускульної дії на предмет праці), управління технічними засобами та їх обслуговування, проектно-конструкторські, комунікативно-управлінські, профорієнтаційні.

Рівень підготовки педагогічних кадрів, зміст політехнічної освіти у загальноосвітніх закладах у значній мірі визначається тим, як працюють вищі педагогічні навчальні заклади, оскільки основи політехнічної підготовки вчителів закладаються безпосередньо у процесі професійно-педагогічної підготовки фахівців у ВНЗ.

Отже, при вдосконаленні політехнічної підготовки педагога основна увага має приділятися засвоєнню теоретичних основ політехнічної освіти, науково-технічних та суспільно-економічних знань, загальнотрудовим політехнічним умінням. Необхідним також є забезпечення майбутніх вчителів практичними навиками роботи у політехнічній сфері.

Сучасне суспільство виходить на нові обрії освітянського розвитку. Цей процес супроводжується проникненням технологізації в усі сфери суспільного життя. Із реалізацією ідей індустріалізації, упровадженням нової техніки у виробництво та сільське господарство на сьогодні по-новому ставиться питання підготовки робочих кадрів і спеціалістів середньої та вищої кваліфікації. Як наслідок, вирішення цих завдань спричиняє швидке підвищення вимог до професійної політехнічної підготовки педагога, оскільки саме від нього залежить вибір вектору розвитку нового покоління. Важливо зазначити, що політехнічна підготовка майбутнього педагога є взаємозалежною зі становленням незалежної Української держави, а тому, особливості розвитку останньої мають бути визначальними при виборі змісту, форм та методів впровадження ідей політехнізму в освітянську сферу.

Список використаної літератури

1. *Семеновська Л. А.* Предметно-політехнічна діяльність як інноваційний засіб реалізації ідеї політехнізму в шкільній освіті / Л. Семеновська // Педагогічні науки : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 55. – С. 124–130.

2. *Сергеев А. Н.* Овладение будущими учителями системой технологических понятий и формирование у них предметных компетенций / А. Н. Сергеев // Высшее образование сегодня, 2007. – № 12. – С. 32–34.

3. *Терентьєва Н. О.* Політехнічна підготовка – важлива передумова підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах університетської освіти / Н. О. Терентьєва // Вища школа України: проблеми модернізації навчально-виховного процесу. Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2006. – С. 50–52.

4. *Терещук А. І.* Технологічна підготовка у старшій школі: дефініція поняття та сучасне бачення проблеми / А. І. Терещук // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – №5. – С. 7–11.